

EDITORIÁL

JANA GERŽOVÁ

V roku 1957 vydal Roland Barthes pod názvom *Mytológie* súbor päťdesiatich štyroch esejí, v ktorých uvažoval o novodobých mýtoch francúzskej spoločnosti. V jednej z nich sa s veľkou dávkou ironie zamýšľal nad dobovou popularitou umelej hmoty. Na rozdiel od všeobecne panujúceho nadšenia Barthes ako jeden z prvých označil plast za hmotu klamlivú, neautentickú, diskreditovanú zvukom „dutým a fádny“, rovnako ako agresívnou „najchemickejšou“ farebnosťou. Jeho apokalyptická predstava, že celý „svet môže byť splastičený“, sa v súčasnosti, po viac ako polstoročí, stáva skutočnosťou. Nielen tým, ako plast vstúpil do nášho každodenného života, ale predovšetkým jeho „nesmrteľnosť“, neschopnosť rozkladu, kontaminujúcou životné prostredie. Český preklad eseje, ktorá vyšla pod pôvodným názvom *Le Plastique*, sme zaradili ako úvodný príspevok k tematickému bloku venovanému problematike umenia v dobe plastovej. Druhým príspevkom je preklad štúdie *Vízie večnosti: Plast a ontológia ropy*, ktorú v roku 2013 napísali kanadskí akademici Amanda Boetzkesová a Andrew Pendakis. Uvádzajú ju citátom z Barthesa a podobne ako ňo, aj v ich interpretácii je plast materiál „večný a zároveň výsostne jednorazový... dokonalý“, ale je aj synonymum odpadu. Zároveň však upozorňujú na jeho previazanosť s globálnou ekonomikou a ropným priemyslom. Tieto dva pohľady na plast ilustrujú príkladmi zo súčasného umenia. Na jednej strane sú autorky a autori, ktorých kritika existujúceho stavu je len latentne prítomná prostredníctvom recyklácie plastového odpadu (napríklad Gayl Chong Kwanová, Portia Munsonová), na druhej strane sú autori, ktorí poukazujú na ekologické katastrofy spôsobené ťažbou roby (Edward Burtynsky, Ursula Biemannová, Allan Sekula). Tretia štúdia tematického bloku sleduje historické okolnosti, ktoré spôsobili, že pôvodne pozitívny význam pojmu *doba plastová* prešiel zásadným sémantickým posunom a dnes je synonymom apokalyptickej súčasnosti. Na príklade modelových umel-

cov a umelkyní z rôznych vývojových etáp 20. a 21. storočia je tento strategický posun ilustrovaný na konkrétnej tvorbe.

Pre rubriku FEM POZITÍV pripravila Lenka Kukurová prvú komplexnú analýzu inštalácie Márie Čorejovej *Uhol pohľadu*. Dielo inšpirované obrazom Leonarda da Vinci *Svätá Anna Samotretia* je interpretované cez optiku queer symboliky. Podľa Kukurovej postavy dvoch žien (pôvodne svätá Anna, matka Panny Márie, a Mária) hrajúce sa s Ježiškom môžeme interpretovať ako lesbický pár starajúci sa o dieťa. Toto čítanie poukazuje na dlhodobý kritický postoj Márie Čorejovej k súčasnej spoločenskej realite, kde ešte stále prevláda konzervatívny prístup k rodovej identite ovládaný predstavou, že heterosexuality je jedinou záväznou spoločenskou normou.

Tvorba Tomáša Klepocha, ktorý ukončil vysokoškolské štúdium v roku 2011, je nezameniteľná. Osloví vás expresívnym rukopisom, existenciálnym obsahom a formátom, ktorý vás okamžite vtiahne do rozprávaných príbehov. Nehovorím o maľbe, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať, ale o médiu väčšinou spájanom s knižnou ilustráciou. Klepoch využíva tradičné grafické techniky spôsobmi, ktoré im vracajú dôležitosť, akú mali v čase, keď Albrecht Dürer vytváral súbor drevorezov z cyklu *Apokalypsa*. Tomáša Klepocha predstavuje v rubrike PROFIL PROFILU Omar Mirza, ktorý v tomto roku pripravil pre Nitriansku galériu jeho autorskú výstavu pod názvom *Kabinet banalít*.

Do rubriky recenzie výstav prispel Jozef Cseres podrobnou analýzou tohtoročnej retrospektívy Roberta Rauschenberga, prvou v 21. storočí, ktorá sa uskutočnila osem rokov po jeho smrti. Pre tých, čo si pri jeho mene vybavajú predovšetkým vygumovanú kresbu Willema de Kooninga, slávne kombinované maľby alebo serigrafie zo šesťdesiatych rokov minulého storočia, mohla byť výstava istým prevkapaním v segmentoch, kde bola podrobne prezentovaná jeho intermedialná tvorba. Jej oblúk sa dá vyznačiť od účinkovania v Cageovom *Theater Piece No. 1* (1952) až po monumentálnu interaktívnu performance *Open Score* (1966), ktorá je dostupná aj na <https://vimeo.com/107488380>. Tento aspekt zdôrazňuje sám recenzent, ktorý Rauschenberga „zaraduje k významným priekopníkom intermedialného umenia, hoci jeho prínos je dodnes neprávom zatienený niektorými jeho spolupracovníkmi (Cage, Cunningham, Tudor)“.

V tomto čísle časopisu uverejňujeme tretiu, záverečnú časť recenzie antológie *Objekt*, ktorú jej zostavovateľ Václav Janošík venoval problematike špekulatívneho realizmu, objektovo orientovanej ontológie a nového materializmu. Peter Megyesi pripravil pre čitateľov Profilu v troch pokračovaniach podrobného a zasväteného sprievodcu po tomto u nás málo prebádanom území súčasnej filozofie. Druhá recenzia z pera Mariana Zervana je venovaná maľbám Rudolfa Filu v interpretácii Petra Michaloviča a Ľudovíta Hološku.

Juraj Mojžiš si pre aktuálnu rubriku POST SCRIPTA vybral osobnosť Alberta Marenčina, mnohostranného umelca, jedného z „najznámejších a určite aj najvýznamnejších predstaviteľov surrealizmu“, ktorý sa v tomto roku dožíva obdivuhodných deväťdesiatpäť rokov.

Do rubriky Z ARCHÍVU sme vybrali rozhovor s Jozefom Jankovičom, ktorý vznikol v roku 1995 pre časopis Profil pri príležitosti jeho účasti na bienále v Benátkach. Uverejňujeme ho ako spomienku na jednu z najvýznamnejších osobností slovenského umenia 20. storočia, skvelého sochára, ktorý zomrel 6. júna 2017 vo veku nedožitých osemdesiatich rokov.